

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ

ДОКЛАД
НА ОМБУДСМАНА КАТО НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН
МЕХАНИЗЪМ ЗА ИЗВЪРШЕНА ПРОВЕРКА В ДОМ ЗА
ПЪЛНОЛЕТНИ ЛИЦА С УМСТВЕНА ИЗОСТАНАЛОСТ - С.
РУСОКАСТРО

В изпълнение на Заповед № НПМ-20/07.05.2026 г., екип на омбудсмана, в състав от четирима експерти извърши планирана проверка на 21.05.2026 г. в Дом за пълнолетни лица с умствена изостаналост (ДПЛУИ) с доставчик Община Камено, на адрес: с. Русокастро, общ. Камено, обл. Бургас.

Проверката е извършена по повод постъпил сигнал в институцията на омбудсмана относно лошо отношение спрямо настанените потребители в горепосочения обект.

Ръководството и служителите, работещи в ДПЛУИ - Русокастро оказаха пълно съдействие на проверяващия екип на омбудсмана, в качеството му на Национален превантивен механизъм (НПМ), чрез осигуряване на достъп до всички помещения, предоставяне на поискани документи и ненамеса в комуникацията с настанени лица.

I. Капацитет и материални условия

ДПЛУИ – с. Русокастро предоставя социални услуги - делегирани от държавата дейности, финансирани със средства от държавния бюджет. Доставчик на социалните услуги е Община Камено. Видно от предоставената документация, обектът е действащо социално заведение, считано от 1973 г.

Домът е разположен на площ от около 10 дка, разпределен в осем едноетажни сгради. Четири от тях се ползват от потребителите – разделени на три сектора, а в останалите четири сгради са разположени кухненски блок със столова, пералня, парна централа и социално-терапевтичен център. ДПЛУИ разполага с обширен двор, който е в сравнително добро и поддържано състояние. В него има цветни лехи, тревни площи и алеи. Територията на обекта е оградена с метална ограда.

ДПЛУИ - Русокастро разполага с общ капацитет за 130 души. Към момента на проверката в него бяха настанени 127 потребители, от които двама бяха преместени и настанени в Отделение за лечение на болни с активна белодробна туберкулоза в Държавна психиатрична болница – с. Карвуна, поради хронични белодробни заболявания, а един беше в домашен отпуск.

Според представена от ръководството информация от началото на 2026 г. към момента на проверката в дома е регистриран един смъртен случай, като причината е настъпила естествена смърт.

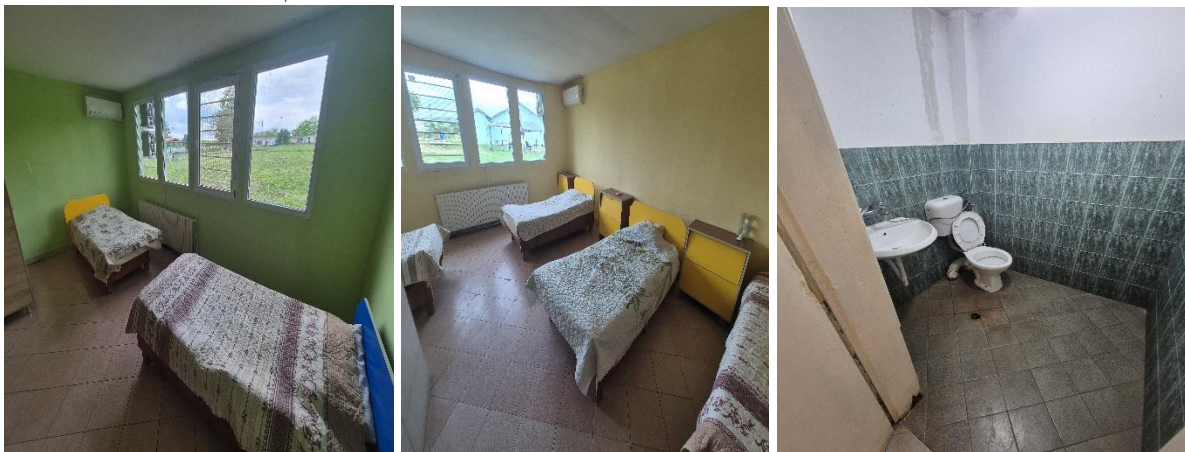
Завареното ръководство на обекта е назначено през м. май 2025 г. От тогава до края на 2025 г. броят на смъртните случаи е три.

Повечето от потребителите на социална услуга са с различна степен на умствена изостаналост, но има и лица с психични заболявания. Според ръководството на обекта **13 души страдат от шизофрения и към момента няма подходящи свободни места където да ги преместят и настанят.**

Предвид горното омбудсманът като НПМ отправя препоръка до директора на Дирекция „Социално подпомагане“ - Айтос да бъде извършена индивидуална оценка на потребностите на лицата с психични разстройства, включително и на 13-те потребители с диагноза шизофрения и при установена несъвместимост с профила на социалната услуга в с. Русокастро, да бъдат предприети действия по пренасочването им към подходящи специализирани социални услуги за пълнолетни лица с психични разстройства или към други резидентни услуги в общността, които осигуряват специализирана психиатрична и психосоциална подкрепа, съобразно индивидуалните им потребности.

Много от настанените лица имат и придружаващи заболявания, включително отклонения във физическото развитие, неврологични заболявания, други хронични соматични заболявания.

В една от сградите за настаняване на потребители „Сектор 1“ е разположена приемна със санитарен възел, столова, стая за усамотяване, в която се води арттерапия. Материалната база е в добро състояние, поддържа се задоволително ниво и хигиена. Потребителите са настанени по четирима в стая със санитарен възел и обща баня, тъй като не във всички стаи има възможност за поставяне на душеве. Изградена е система за звънчева сигнализация.

Стаи за настаняване и санитарен възел

Спалните са обзаведени с легла, гардероб, а в някои от тях има и шкафчета за обувки. Всяка стая разполага със собствен санитарен възел, но екипът на омбудсмана констатира, че част от тоалетните не бяха почистени.

„Сектор 1“ разполага и с обща баня, която се ползва единствено от потребители на инвалидни колички. Обособена е и столова с разливно помещение за готовата храна.

На втория етаж на първи сектор се помещава администрацията на дома.

В „Сектор 2“ състоянието и разпределението на помещенията е сходно с това на първи сектор, като в него е разположена и манипулационна, както и медицинският изолатор, обзаведен с две легла и собствен санитарен възел.

В „Сектор 3“ за потребителите са обособени стая за готварство, стая за ароматерапия, бръснарница и дневна стая. Лицата са настанени по двама в стая, като две стаи са обособени в отделен апартамент със собствен санитарен възел. Беше констатирана необходимост от извършване на ремонт на мокрите помещения.

Материалната база и условията за полагане на качествена грижа на потребителите, настанени в „Сектор 4“, не са изпълнени. Лицата са настанени в две спални с по 9 и 5 легла, като ползват обща баня и две външни тоалетни, които са в много лошо материално-битово и хигиенно състояние.

За нуждите на ДПЛУИ - Русокастро се ползва един служебен автомобил. При необходимост работещият на място психолог съдейства с личното си моторно превозно средство.

Обектът не се охранява от жива охрана, но има изградена система от четири охранителни камери за видеонаблюдение, разположени в двора.

Кухненският блок на ДПЛУИ - Русокастро е разположен в отделна самостоятелна сграда. Оборудван е подходящо за нуждите на дома с достатъчно кухненски електроуреди, плотове и хладилни помещения за разделно съхранение на получената храна, съдове за приготвяне и сервиране на ястията.

Обзаведена кухня и столова за хранене

Всички потребители се хранят в столовите на секторите, където са настанени с изключение на лежащо болните, на които санитарите им носят храната на място в стаите.

Отделно е обособено и перално помещение, оборудвано с две перални машини, центрофуга и две сушилни машини, с помещение за гладене. Мръсното и чистото бельо се съхраняват разделно.

Обособено перално помещение

Обектът е оборудван с локална пожароизвестителна система, която има датчици за дим, температура или пламък. При задействане те подават сигнал в рамките на дома, за да бъдат уведомени персоналят и потребителите за започване на евакуация.

Ръководството на ДПЛУИ - Русокастро сподели, че противопожарната им система не е достатъчно стабилна, поради което **омбудсманът като НПМ отправя препоръка до кмета на Община Камено да бъдат предприети необходимите действия за извършване на проверка относно спазването на изискванията за**

пожарна безопасност в дома и да бъдат предприети мерки за отстраняване на установени пропуски.

Топлата вода и отоплението на обекта се осигуряват чрез газов котел, климатици и поставени слънчеви батерии за топла вода.

Домът получава дарения за обновяването на постелъчния инвентар за нуждите на потребителите.

В отговор на повдигнат от екипа на омбудсмана въпрос, ръководството информира, че на територията на ДПЛУИ имат проблеми с наличието на хлебарки, предимно в помещенията за хранене. Срещу тях се пръска със специални препарати от лицензирано търговско дружество.

По време на проверката проверяващият екип беше уведомен, че на обекта се извършват чести проверки от различни контролни органи по повод на подадени жалби. От администрацията на ДПЛУИ - Русокастро представиха копия на следните сигнали:

1. Анонимен сигнал до Министерство на труда и социалната политика вх. № 94-1210/25.06.2025 г. Според неговото съдържание „по време на последна проверка от Агенция за социално подпомагане и Агенция за качеството на социалните (АКСУ) е бил проведен разговор с „домуващ в институцията“, който е бил прекъснат от директорката. Според информацията в сигнала лицето системно е било принуждавано от персонала да извършва санитарна работа – да мие, подсушава, къпе и обслужва други потребители, при което е било подложено на насилие и тормоз. Вследствие на системните злоупотреби потребителят „сам е прерязал ухото си с капачка от консерва, само и само да избегне работата и насилието“.

2. Анонимен сигнал до Министерство на труда и социалната политика вх. № 94-1241/30.06.2025 г. Видно от неговото съдържание жалбоподателят съобщава за „системно присвояване и неправомерно разпореждане с имущество, предназначено за потребителите на ДПЛУИ - Русокастро. Имало сведения, че служителка от персонала изнасяла дрехи, предназначени за потребителите и ги продавала като стока в магазин за втора употреба, намиращ се в с. Русокастро;

3. Сигнал, подаден на 28.08.2025 г. от гражданка до Регионална дирекция „Социално подпомагане“ - Бургас, която е помолила самоличността ѝ да бъде запазена в анонимност. Според нея в дома се наблюдавали следните проблеми:

- неосигуряване на облекло за потребителите;
- физическо насилие спрямо потребителите от част на персонала;
- назначени трудотерапевти, които не притежавали необходимото образование и квалификация;
- липса на хигиенна грижа;
- неквалифицирани терапевти;
- назначена санитарка, която е отговорна за хигиенните материали, същата е с ТЕЛК и съгласно медицинските ѝ ограничения нямала право да изпълнява тази длъжност;
- директорът на обекта заемал длъжността без правно основание;
- злоупотреби с ресурси – потребителите често били оставяни голи и боси, като в същото време се използвали частни фирми, свързани с ръководството, за да се извличат лични облаги.

Други документи, предоставени от ДПЛУИ - Русокастро удостоверяват наличието на извършени проверки на обекта през предходната година от Агенция за държавна финансова инспекция, Главна инспекция по труда, Изпълнителна агенция „Медицински надзор“ към Министерство на здравеопазването, ОДМВР - Бургас, РЗИ - Бургас, Агенция за социално подпомагане и Агенция за качеството на социалните услуги (АКСУ).

През м. юни 2025 г., комисия на АКСУ е извършила проверка в ДПЛУИ - Русокастро по повод на подаден сигнал за тежки нарушения и злоупотреби при доставката на хранителни продукти, липса на медицински надзор, назначаване на персонал без необходимите изисквания и конфликт на интереси.

Видно от заключението на констативния протокол на горепосочената комисия, „данните в сигнала са преекспонирани и с некоректен времеви период на събития, за които се твърди, че се случват след назначаването на нов директор и въведената от него организация на работа. Формирани са некоректни изводи и заключения, противоречащи на нормативната рамка. Сигналът е тенденциозен и цели да саботира, стартирания процес по реформа на организацията и управлението на ДПЛУИ“.

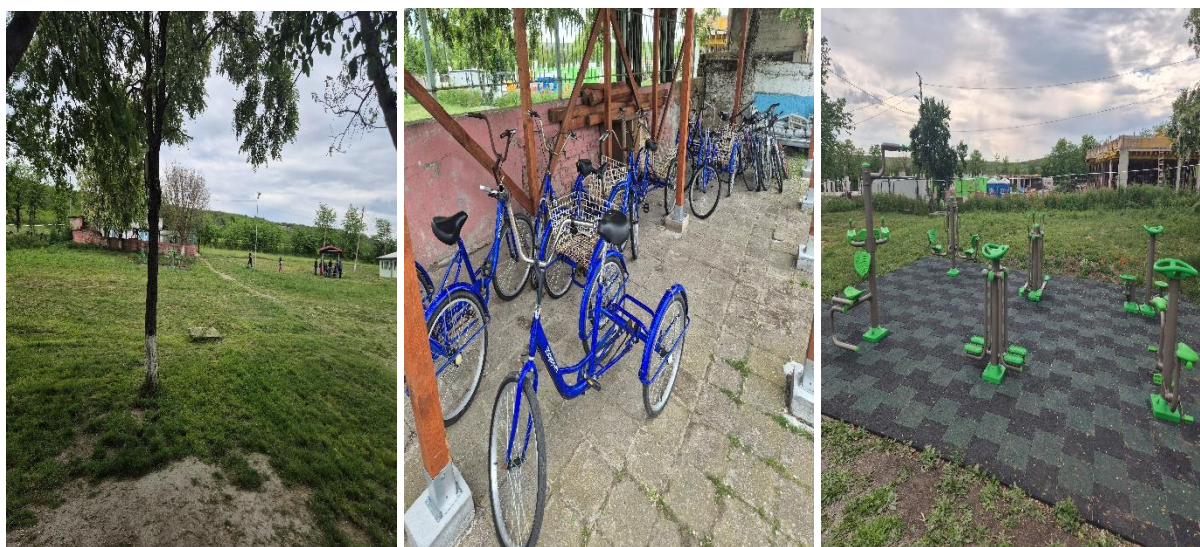
Според друг представен констативен протокол, комисия на АКСУ е извършила друга проверка на обекта през м. октомври 2025 г.

Проверяващата комисия е констатира, че в ДПЛУИ - Русокастро е въведена документация по организацията и управлението на социалната услуга, която е непълна и неактуализирана, което от своя страна ограничава възможността за изграждане на ясна и регламентирана структура, която да гарантира качеството и подкрепата на потребителите. Не се е наблюдавала активна работа на специалистите за организиране на взаимовръзки между потребителите в групова среда и пр.

При обиколка на обекта, екипът на омбудсмана не установи наличието на потребители, за които може да има предпоставки, че са пострадали от физическо насилие и лошо отношение от страна на работещия на място персонал. Много от тях бяха контактни, приятелски настроени, видимо спокойни и сравнително комуникативни.

Ръководството и персонала съобщиха за потребител, който е постоянно чисто гол защото изпитва непоносимост към дрехи. Въпреки многократните им опити да го обличат той не оставал дълго с даденото му облекло. Минуты по-късно е махал дрехите си и ги е изхвърлял. Въпреки това лицето не боледува и се чувства добре дори и при пониски температури през студените месеци в годината.

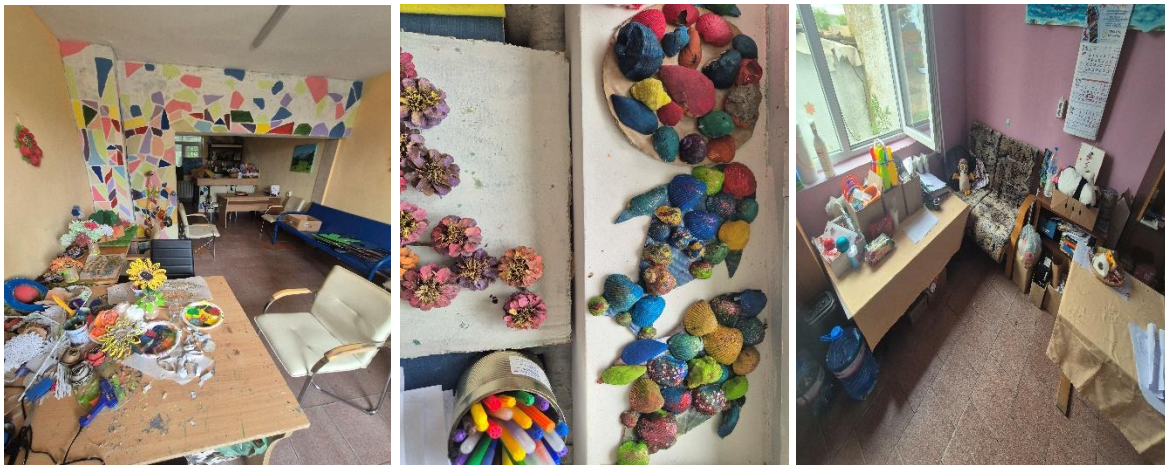
Екипът на омбудсмана констатира, че горепосоченото лице е в добро физическо здраве, няма видими наранявания и е настанено в самостоятелна стая с легло. То се разхождаше спокойно из целия двор на ДПЛУИ - Русокастро и не правеше впечатление на останалите потребители, които очевидно са свикнали с него.

Двора за престой на открито, коела и уреди за физ. активност

Служителите на обекта активно работят с настанените лица и провеждат различни занимания с тях, както следва:

1. Групови и индивидуални занимания – творчески, образователни и развлекателни дейности;
2. Социална терапия – дейности за развитие на социални умения, общуване и участие в група;
3. Трудотерапия – участие в леки трудови и практически дейности, съобразени с възможностите на потребителите.

Кътове за трудова и арт-терапия

Според предоставената информация е предвидено ДПЛУИ - Русокастро да бъде закрит до края на м. ноември 2027 г. До него в непосредствена близост се изгражда нов социален комплекс (център за настаняване от семеен тип), чийто строеж е започнал през м. март 2026 г. След завършването му, потребителите на дома ще бъдат преместени в там.

II. Администрация, персонал и управление

Видно от представено разписание на длъжностите в ДПЛУИ - Русокастро към 18.05.2026 г. числеността на персонала е 74 бр. назначени по трудово правоотношение и 7 бр. назначени по ПМС № 66/28.03.1996 г. Незаети са 1/2 за директор, 1 за старша медицинска сестра, 1 за медицинска сестра, 1 за социален работник по заместване и за 1/2 шофьор.

Към момента на проверката медицинският персонал се състоеше от 1 старша медицинска сестра, 5 медицински сестри, 1 здравен асистент и 1 фелдшер. Те са подпомагани от 1 главен санитар и 35 санитари.

Освен медицинският персонал в ДПЛУИ - Русокастро са назначени на трудово правоотношение психолог – 1, социални работници – 3, сътрудник социална дейност – 3 и организатор трудотерапия – 1. Прави обаче впечатление липсата на щатна бройка за рехабилитатор/кинезитерапевт.

III. Медицинско обслужване

Медицински център и социално-терапевтичен блок

Осигурено е 24ч. медицинско обслужване и наблюдение на потребителите.

Съгласно изисквания и предоставен график на дежурствата, към момента на проверката медицинското обслужване на потребителите се осъществява от медицинския фелдшер, работещ редовна смяна и по 1 медицинска сестра - дневна и нощна смени.

Спешната помощ се оказва от екипи на Центъра за спешна медицинска помощ, като не се съобщава за откази за посещения в дома.

За всички лица е упражнен избор на общопрактикуващ (личен) лекар, които провеждат прегледи на потребителите и предписване на лекарствени продукти, заплащани напълно или частично от НЗОК. Осигурено е оказването и на дентална помощ. Съгласно получената информация, като изпълнител на граждански договор домът се обслужва от специалист-психиатър.

Хигиената в болничните стаи е на добро ниво. Потребителите на легло се обслужват и обгрижват редовно.

Осигурено е диетично хранене на нуждаещите се потребители, по отделните диети, изготвено от диетолог и утвърдено от директора. Количеството и качеството на храната също е добро.

При проведените интервюта с потребители същите бяха добронамерени, активни, не споделиха съществени оплаквания и видимо бяха в добри отношения с медицинския и друг персонал. Не са получени данни за упражнено физическо насилие от персонала спрямо домащащите лица.

Изискана и проверена беше медицинската документация, включително медицински досиета на потребителите и решенията им на ТЕЛК за трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждания.

Проверени бяха също рапортните тетрадки, като е констатирано, че се водят редовно и подробно. Наличен бе и журнал за изписаните лекарства, който също се води редовно и пълно. Има спешен шкаф и шкаф, заредени с лекарствени продукти и консумативи (в индивидуални пакети) които са в срок на годност.

Спешен шкаф, шкаф с консумативи и индивидуални кутии за лекарства на потребители

Терапията се зарежда в индивидуални контейнери и раздава по часове.

Потребителите са с основни диагнози: различна степен на умствена изостаналост, както и с психични заболявания.

Към момента на проверката 2-ма от потребителите се намират в ДПБ – Карвуна поради открита реактивирана туберкулоза.

Съгласно изисканата и получена справка, през 2026 г. е починал 1 потребител, починалите през 2025 г. са 5. Не е получена информация за проведени аутопсии.

Изискани бяха резултатите от извършени от контролни органи в здравеопазването. Относно медицинската дейност, през 2025 г. е извършена проверка от инспектори на Изпълнителна агенция „Медицински надзор“, с предмет постановление на ОП – Бургас, при която не са констатирани нарушения и не са дадени задължителни предписания. Извършвани са проверки и от РЗИ – Бургас, при една от които, през 2025 г. по повод случай с Covid-19 са констатирани нарушения и са дадени предписания.

В РЕЗУЛТАТ ОТ ИЗВЪРШЕНАТА ПРОВЕРКА, ОМБУДСМАНЪТ КАТО НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ ОТПРАВЯ СЛЕДНИТЕ ПРЕПОРЪКИ:

I. До директора на Дирекция „Социално подпомагане“ - Айтос:

Да бъде извършена индивидуална оценка на потребностите на лицата с психични разстройства, включително и на 13-те потребители с диагноза шизофрения и при установена несъвместимост с профила на социалната услуга да бъдат предприети действия по пренасочването им към подходящи специализирани социални услуги за пълнолетни лица с психични разстройства или към други резидентни услуги в общността, които осигуряват специализирана психиатрична и психосоциална подкрепа, съобразно индивидуалните им потребности.

II. До кмета на Община Камено:

1. Да бъдат предприети необходимите действия за извършване на проверка относно спазването на изискванията за пожарна безопасност в дома и да бъдат предприети мерки за отстраняване на установени пропуски;

2. Да се следи и упражнява постоянен контрол за изпълнение на дадените от Агенцията за качеството на социалните услуги задължителни предписания, както и за пълното и трайното отстраняване на констатираните пропуски при предоставянето на социалната услуга и недопускането им в бъдеще.